

Wiśnia w stanie dzikim w Polsce. (*Prunus acida* K. Koch wild in Polen).

Napisał

WŁADYSŁAW SZAFER.

Wiśnia właściwa (*Prunus Cerasus* L. sens. str., *Cerasus recta* Liegel, *P. cerasus* α . *recta* Focke, *P. cerasus* var. *a. typica* C. K. Schneid., *P. eu-cerasus* A. et. G.) nie rośnie w Polsce nigdzie w stanie dzikim, chociaż często spotkać ją można zdziczałą przy drogach, miedzach i w miejscach dawniej zajętych przez siedziby ludzkie, dzisiaj zaś przez człowieka opuszczonych. Dziko rośnie to drzewo dopiero na Kaukazie i może także na Bałkanie.

Wobec takiego, stwierdzonego wielokrotnie w literaturze stanu rzeczy, zaskoczyła mnie wiadomość, jaką w r. 1916-tym znalazłem w rękopisie Jastrzębowskiego¹⁾ leżącym w zbiorach Biblioteki Łopacińskiego w Lublinie (Ręk. Nr. 608, 2), gdzie pod nazwą wiśnia pospolita (*Cerasus vulgaris*) powiedziano: „Wiśnia rośnie dziko w Europie, a mianowicie na naszej ziemi i to w jednym tylko miejscu w gub. Sandomierskiej, między miasteczkiem Sinnem i Solcem, wśród wielkich lasów, powtórę w gub. Lubelskiej między Lublinem a Bełżycami, gdzie jest bardzo pospolitym krzewem, dorastającym do kilkułokciowej wysokości. O tem wszystkim sam naocznie wraz z innemi osobami miałem sposobność zapewnić się w r. 1828 i 1830“. Dodam odrazu, że Jastrzębowski znał dobrze wisienkę krzewiastą (*Prunus Chamaecerasus*), o której osobno wspomina, że zatem nie można przypuścić jakoby owa krzewiasta wiśnia z pod Lublina mogła być identyczną z tym gatunkiem.

---

¹⁾ „Botanika leśno-gospodarska“, kurs pierwszoletni, rękopis wykładów Jastrzębowskiego w Marymoncie r. 1842, spisany przez Tadeusza Kowalskiego.

Idąc za tą wskazówką zauważyłem w r. 1916-tym w najbliższych okolicach Lublina (parowy lessowe koło Dysu) gęste zarośla wiśni krzewiastej, lecz nie mogłem niestety wówczas bliżej się nią zająć. Dopiero w b. r. zwróciłem się do p. Heleny Koporskiej, badającej skrzętnie od szeregu lat florę okolic Lublina, z prośbą o nadesłanie mi materiału zielnikowego z tej wiśni. Materiał ten otrzymałem — za co w tym miejscu serdecznie dziękuję — wraz z notatką, że według obserwacji p. Koporskiej rośnie ta krzewiasta wiśnia w okolicy Lublina „w paru miejscach, a między innymi w Rurach, oraz na pn.-wschód od Lublina, na zboczach wąwozów polnych, zdala od wsi, między Pliszczynem a Boduszynem“.

Bliższa analiza przesłanych mi przez p. Koporską gałązek okazała, że są to okazy należące do gatunku wiśni nie podawanego dotychczas z Polski: *Prunus acida* K. Koch non Ehrh. (Dendrol. I. 112, 1869 = *Cerasus acida* Dum., *C. collina* Lej. et Court., *C. pendula* Liegel, *Prunus cerasus* β . *pendula* Focke).

Cechy gatunkowe *P. acida* są następujące: krzew do 2 (3) m wys., z licznymi odroślami korzeniowymi, o gałązkach szarawych, łukowato zwieszonych, liściach 5—12 cm długich, na ogonkach opatrzonych stale paroma gruczołami, o owocu kulistym, drobnym, z pestką jajowatą, ok. 1 cm dł., opatrzoną wzdłuż całego grzbietowego wałku dwoma płytkami brózdami.

Z pomiędzy tych cech najważniejszą systematycznie cechą są gruczoły na ogonku liściowym, gdyż u *P. cerasus* L. sens. str. gruczołów na ogonku niema¹⁾, lecz są one u niej tylko u nasady blaszki liściowej (zwykle 2 na najdolniejszych ząbkach). Co się tyczy ich ilości, to na materiale, jaki miałem do dyspozycji, t. j. na 75 liściach, ilości znalezione były następujące:

Ilość gruczołów na ogonku:	$\frac{0}{0}$	$\frac{1}{5}$	$\frac{2}{22}$	$\frac{3}{21}$	$\frac{4}{25}$	$\frac{5}{1}$	$\frac{6}{1}$
Ilość liści z ogólnej sumy 75:	0	5	22	21	25	1	1

Najczęściej zatem spotykamy na ogonkach liściowych u *P. acida* 2—4 gruczołów. Ascherson i Graebner²⁾ podają tę średnią inaczej nieco, a m. piszą, że ilość gruczołów na ogonkach wynosi u tego gatunku 1—3. W znanym dziele G. Hegiego³⁾, przez niezrozumiałą dla mnie omyłkę(?), podano mylnie, że ogonki liściowe są u *P. acida* „przeważnie bez gruczołów“.

¹⁾ Wyjątkowo tylko można znaleźć liście o 1-nym gruczole także na ogonku.

²⁾ Ascherson u. Graebner: Synopsis d. mitteleur. Flora, VI tom, str. 149. (Leipzig 1906—1910).

³⁾ G. Hegi: Illustrierte Flora von Mitteleuropa, IV tom, str. 1075 (München 1922).

Co się tyczy geograficznego rozmieszczenia *P. acida* w Europie, to niestety dotychczas nic pewnego o niem nie wiemy, głównie z powodu tego, że ten gatunek wiśni nie był często przez florystów odróżniany od wiśni właściwej, że często był przez nich mieszany z niepokrewnym mu zresztą *Prunus Chamaecerasus*, oraz dlatego, że jego stanowiska w Europie środkowej zgóry uznano za „dziczałe“, a nie dzikie. Dziko napewno rośnie on w Europie południowej i południowo-wschodniej, może także na Kaukazie. Zapewne część stanowisk podawanych z środkowych Niemiec jako „dziczałe“, okaże się pierwotną. W każdym razie nasze stanowiska w okolicy Lublina, napewno — jak sądzę — dzikie (znane tu już niemal od 100 lat!), stanowią najwięcej ku północy wysunięte placówki tego gatunku wiśni w Europie, który, jako bardzo mało dotychczas znany, zasługuje na baczną uwagę polskich dendrologów.

Z Instytutu Botanicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Zusammenfassung.

Der Verfasser berichtet über das Vorkomen der natürlichen Standorte von *Prunus acida* K. Koch non Ehrh. in der Umgebung von Lublin in Polen. Es sind das die nördlichsten Standorte dieser südeuropäischen Art in Europa. Schon vor 95 Jahren wurde diese Kirschenart bei Lublin als wildwachsend entdeckt vom Jastrzębowski, der sie aber für eine strauchige Form der gewöhnlichen Sauerkirsche (*Prunus Cerasus* L. s. str.) gehalten hat. Die Zahl der Drüsen auf den Blattstielen beträgt bei *P. acida* meistens 2—4 [(1) 2—4 (6)].

Aus dem Botanischen Institut der Jagellonischen Universität in Krakau.

(Wpłynęło do redakcji 27 listopada 1923).